

ТЕОРІЯ І ТЕХНОЛОГІЇ
ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
«МОВА І ЛІТЕРАТУРА»

КУРС ЛЕКЦІЙ

ББК [81.2+83] p30
УДК [81+82](07)
Р 61

Рецензенти:

Коберник О.М. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Волошина Г.П. – канд. пед наук, доцент кафедри методики початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Росенко Л.М. Теорія і технології вивчення освітньої галузі «Мова і література». Курс лекцій: Посіб. для студентів та учителів почат. кл. – Умань, 2015. – 126 с.

Навчально-методичний посібник містить теоретичні та практичні матеріали з проблем упровадження інноваційних технологій навчання на уроках мови та читання в початкових класах

Може використовуватись як навчально-методичний посібник студентами педагогічних ВНЗ, учителями початкових класів.

ЗМІСТ

Вступ	5
Навчальні технології на уроках мови в початковій школі	6
1. Технологічність методики початкового навчання як чинник її модернізації	6
2. Особливості організації процесу навчання, побудованого за технологічними принципами	11
3. Загальна характеристика сучасних навчальних технологій в системі початкового курсу мови і літератури	13
Ігрові технології навчання на уроках мови та читання	15
1. Значення ігрових технологій у навчанні молодших школярів	16
2. Класифікація та особливості упровадження ігрових педагогічних технологій	17
3. Застосовування ігрових технологій на уроках мови та читання	21
Технології інтерактивного навчання на уроках мови та читання	25
1. Особливості упровадження технологій інтерактивного навчання на уроках мови та читання	26
2. Структура уроків рідної мови із застосуванням інтерактивних технологій	40
3. Оцінювання діяльності учнів на інтерактивному уроці.....	49
Технологія організації навчальної проектної діяльності	54
1. Поняття «метод проектів», «навчальний проект»	55
2. Видова характеристика навчальних проектів	58
3. Можливі теми проектів у початковому курсі мови. Міжпредметний характер проектної діяльності	61
4. Методика роботи над навчальним проектом. Етапи планування змісту та послідовність виконання навчального проекту	62
Технології розвитку творчої особистості	72
1. Сутність ТРВЗ-технології і її завдання	72

2. Види творчих задач	75
3. Прийоми розвитку творчої особистості	80
4. Розвиток мовленнєвих творчих здібностей за Джанні Родарі	82
5. Розвитку творчої уяви за допомогою карт В.Проппа, Ф.Пассаторе	89
Технології розвитку критичного мислення	91
1. Критичне мислення як вид розумової діяльності	91
2. Характеристики критичного мислення. Роль запитань у критичному мисленні	93
3. Планування уроку для формування навичок критичного мислення	98
4. Технології критичного мислення на різних етапах уроку	101
Технології раннього та інтенсивного навчання грамоти	120
1. Суть технології навчання грамоти за методикою М.Зайцева	121
2. Зміст технології: шлях до читання через письмо (від письма кубиками – до читання)	122
3. Особливості технології Г.Домана та навчання дітей читанню	124
Список рекомендованої літератури	129
Додатки	133

НАВЧАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Технологічність методики початкового навчання як чинник її модернізації.
2. Особливості організації процесу навчання, побудованого за технологічними принципами.
3. Загальна характеристика сучасних навчальних технологій у системі початкового курсу мови і літератури.

Література

1. Бабанов К.О. Що ж таке технологія навчання? // Шлях освіти. – 1999. – №3. – С.24.
2. Буркова Л. Технології в освіті // Рідна школа. – 2001. – №2.
3. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: издательство «Ось-89», – 2007. – 256с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.:
5. Коваль Л.В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник. – Донецьк: Тов. «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 225с.
6. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови: навчальний посібник / О. А. Кучерук. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 182 с
7. Кучерук О.А. Технологічний підхід до методів навчання мови. //vuzlib.com/content/view/406/84/
8. Подранецька Н. Застосування проектних технологій на уроках української мови та літератури як один із напрямків розвитку мовної особистості /Н. Подранецька // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 4. – С 22-25.
9. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навчальний посібник. – Харків: Колегіум, 2005. – 224с.
10. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2005. – 360 с.

1. Технологічність методики початкового навчання як чинник її модернізації

На сучасному етапі розвитку мовної освіти значна роль відводиться технологічному підходу до організації навчально-виховної діяльності, тобто застосуванню сукупності дидактичних технологій. Це зумовлено тим, що технологічний підхід сприяє цілеспрямованому синтезу методів навчання, відкриває нові можливості для методичної варіативності в організації особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу.

Особливо актуальною є реалізація можливостей технологічного підходу для вітчизняної освіти на сучасному етапі її розвитку, що характеризується впровадженням засад Болонської конвенції, адаптацією до Європейської зони вищої освіти, яка відзначається високим рівнем технологізації, використанням освітньо-технологічних інновацій, переходом до “суспільства знань”.

Поняття технологічного підходу у сфері педагогічної теорії і практики (С. Бондар, С Гончаренко, С. Пальчевський, О. Пехота, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко, С. Сисоєва, П. Сікорський та інші) визначається як орієнтація навчально-виховного процесу на гарантований освітній продукт заданого зразка.

Технологічний підхід у контексті шкільної мовної освіти важливо розглядати з таких теоретичних позицій: технологічні дії в навчанні мови – це сукупність послідовних кроків від визначення цілей формування мовної особистості, попереднього проектування моделі навчально-виховного процесу з мови (навчальних ситуацій, уроків, позакласних заходів) до реалізації на практиці поставлених завдань, з подальшою оцінкою та аналізом досягнутих результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів; сучасні технології у сфері мовної освіти – навчальні системи, які відповідають найновішим досягненням дидактики, лінгвістики, теорії і практики навчання мови; вибір технології навчання залежить від мети, особливостей предметно-тематичного змісту навчальної діяльності учнів, рівня індивідуального розвитку, пізнавально-комунікативного досвіду школярів, методичної майстерності вчителя.¹

Одним із пріоритетних завдань шкільної мовної освіти є модифікування загальнопедагогічних технологій в конкретні методичні моделі. Незважаючи на це, дуже часто в масовій практиці навчання мови переважає формальний, деякою мірою спрощений, підхід, недооцінюється роль рідної мови у формуванні духовної, гармонійно розвиненої мовної особистості, обмежено застосовуються нові технології навчання учнів.

Причини такої проблемної ситуації знаходимо в поясненні С. Бондар: «...у вчителя до цього часу існує психологічний бар'єр до нового, інноваційного. Цей бар'єр проявляється у його скутості, як у мисленні, так і в діях», а також дається взнаки недостатня поверхова обізнаність учителів з новими педагогічними технологіями, їх широкою різноманітністю.²

О. Рудницька зазначає, що: «... всі нововведення залишаються нереалізованими, якщо домінують інформативні методи навчання, якщо залишається незмінною педагогічна технологія, яка не спрямовується на розвиток особистісного досвіду суб'єктів освітнього процесу».³

Необхідність застосування технологічного підходу до мовної освіти на сучасному етапі розвитку вітчизняної школи зумовлюється протиріччями між:

- недостатніми розвивальними можливостями традиційної системи навчання і сучасною соціальною потребою у формуванні цілісної гармонійно розвиненої особистості;
- традиційною системою навчання, спрямованою на формування базових мовних, мовленнєвих знань, умінь, навичок, і об'єктивною потребою у застосуванні нового педагогічного досвіду, інноваційних технологій навчання, орієнтованих на розвиток духовної сфери, посилення комунікативного аспекту у формуванні мовної особистості;
- традиційною системою навчання мови, розвитку мовлення та інтенсивним розвитком інформаційних технологій;
- повільним темпом навчальної діяльності учнів середнього рівня і

¹ Кучерук О.А. Технологічний підхід до методів навчання мови. //vuzlib.com/content/view/406/84

² Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учнів // Біологія і хімія в школі. – 2003. – №2. – С. 8-9.

³ Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с

підвищеним інтересом до мови в обдарованих дітей, пізнавальною активністю учнів високого рівня;

- наявним рівнем навчальних досягнень учнів у сфері мовної освіти і об'єктивною потребою в постійному самовдосконаленні, самонавчанні, саморозвитку.

Учені визначають педагогічну технологію як цілісну педагогічну систему, складовими якої є цілі, зміст, методи і засоби, послідовність дій суб'єктів і об'єктів навчально-виховного процесу.

За рівнем застосування в педагогічному процесі технології поділяють на: загальнопедагогічні (застосовуються до всіх навчальних дисциплін); предметнометодичні (враховують специфіку вивчення окремого предмета); локальні або внутрішньо-предметні (враховують специфіку певної теми чи проблеми, стосуються окремого виду діяльності на занятті) - модульно-локальні мезотехнології і мікротехнології.

Технології у навчанні мови – це сукупність послідовних кроків від визначення цілей формування мовної особистості, попереднього проектування моделі навчально-виховного процесу з мови (навчальних ситуацій, уроків, позакласних заходів) до реалізації на практиці поставлених завдань, з подальшою оцінкою та аналізом досягнутих результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів; сучасні технології у сфері мовної освіти – навчальні системи, які відповідають найновішим досягненням дидактики, лінгвістики, теорії і практики навчання мови; вибір технології навчання залежить від мети, особливостей предметно-тематичного змісту навчальної діяльності учнів, рівня індивідуального розвитку, пізнавально-комунікативного досвіду школярів, методичної майстерності вчителя.

Вибираючи педагогічну стратегію і тактику, важливо враховувати такі пріоритетні напрямки технологічного підходу до організації процесу навчання мови:

- особистісно орієнтований (формування мовної особистості школяра як активного суб'єкта навчального процесу в різних видах мовленнєвої діяльності; для реалізації особистісно орієнтованого змісту навчання мови можна застосовувати різні технології, спрямовані на розвиток лінгвістичного світогляду, зв'язного мовлення й духовного начала підростаючого покоління);

- системно-змістовий (розгляд мови як цілісної системи з урахуванням мовних і екстралінгвальних чинників, що впливають на функціонування мовних одиниць; при цьому особлива роль відводиться когнітивним методам, структурному аналізу слів, словосполучень, речень, тексту);

- філологічний (міждисциплінарний, пов'язаний з мовознавством і літературознавством; для реалізації цього напрямку показовими є інтегровані технології розвитку мовлення учнів);

- культурологічний (поетапне розширення соціокультурних і лінгвокультурологічних знань шляхом орієнтації навчальних технологій на загальнолюдські і національні цінності, використання системи методів, спрямованих на пізнання й розуміння навколишньої картини світу через призму

культурологічних понять – духовність, естетичний смак, етичні норми, моральні цінності, культура мовлення тощо);

– комунікативно-діяльнісний (моделювання на заняттях з мови життєвих і уявних соціально-комунікативних ситуацій, які стимулюють спілкування; використання контекстуально-інтерпретаційного аналізу тексту, аналізу монологічного, діалогічного мовлення; домінування діалогічних методів навчання);

– продуктивний (застосування різних комбінацій поєднання методів – алгоритмічних, евристичних, креативних тощо);

– залучення учня до активної самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на створення навчального продукту з подальшою рефлексією й осмисленням навчальної діяльності).

Зміст мовної освіти у школі має відповідати позитивному запланованому результату й розкриватися у процесі виконання послідовних взаємопов'язаних технологічних дій, спрямованих на формування комунікативної компетентності школярів. Лише за таких умов навчання буде якісним і продуктивним. У зв'язку з цим технологічний підхід до методів організації навчання мови передбачає логічну послідовність взаємопов'язаних етапів:

1) чітке формулювання навчальних, розвивальних і виховних цілей, конкретизація їх з урахуванням специфіки теми, мовної, мовленнєвої, соціокультурної і діяльнісної змістових ліній і запланованого результату;

2) визначення, з одного боку, індивідуальних особливостей учнів, рівня їхніх мовних, мовленнєвих знань, умінь, пізнавального досвіду, а з іншого – лінгводидактичних умов і низки ефективних навчальних дій, методів, орієнтованих на практичне досягнення запланованого результату;

3) добір тематичного дидактичного матеріалу, проектування відповідно до задалегідь визначених цілей організаційної моделі заняття з мови – оптимальних форм, методів, навчальних технологій;

4) покрокова реалізація поставлених цілей, спрямування процесу формування мовної особистості на досягнення позитивних результатів;

5) оцінювання поточних результатів, корегування системи форм, методів і засобів навчання мови з огляду на показники виконання поставлених завдань;

6) підсумкова оцінка й аналіз кінцевих результатів навчання та способів їх досягнення.

Складові процесу мовної освіти в школі мають забезпечити розвиток не тільки зовнішніх показників рівня мовних, мовленнєвих умінь та інших навчальних здобутків учнів, а й внутрішніх пізнавальних потреб, особистісних утворень, ціннісних орієнтацій шляхом ефективного використання доступних методів, перспективних технологій навчання, спрямованих на включення учня в активну навчально-пізнавальну діяльність з метою досягнення заданого кінцевого результату.

Методи навчання мови здійснюють дидактичний вплив не поодиноці, а сукупно; вони тісно взаємопов'язані, часто взаємопроникають один в інший, у результаті чого можуть складати цілісне процесуальне новоутворення – технологію, спрямовану на формування компетентної мовної особистості. У

межах конкретної навчальної технології система методів набуває якісно нового змісту. Отже, функціональна система методів навчання рідної мови – це практична лінгводидактична технологія, тобто технологія навчання мови, що ґрунтується на сукупності методів, форм, засобів, які в конкретних навчальних умовах дозволяють педагогу, ураховуючи індивідуальні потреби учнів, забезпечити, з одного боку, суспільні потреби в національно свідомій, духовно багатій, комунікативній мовній особистості, а з іншого – актуальний рівень власне предметної підготовки школярів.

Упровадження інноваційних педагогічних технологій підвищує кваліфікаційний рівень учителя, змушує відходити від стереотипів при викладанні дисциплін.

2. Особливості організації процесу навчання, побудованого за технологічними принципами

Організація навчального процесу, спрямована на вирішення існуючих суперечностей через застосування перспективних технологій.

Використання технологічного підходу в навчальному процесі вимагає урахування цілої низки принципів, зокрема таких:

1. Орієнтація на позитивні якісні зміни існуючих процесів діяльності.
2. Моделювання структури та змісту діяльності.
3. Принцип системності, змістової та структурної цілісності.
4. Гармонійної взаємодії всіх елементів уроку
5. Керованості й поетапності реалізації процесу. Цей принцип вимагає точного планування явних цілей за їхньою пріоритетністю, передбачення умов та обмежень їхньої реалізації, контроль процесу й результатів за рахунок точного планування цілей, розроблення системи проміжних (часткових) цілей і завдань за етапами діяльності. Останнє дає змогу контролювати результати, які є складовими елементами комплексної мети.
6. Наукової обґрунтованості, зростаючої посильності на кожному наступному етапі розвиваючої діяльності. Цей принцип вимагає під час моделювання навчальної діяльності спиратись на існуючі наукові знання, у яких сконцентровано перевірений практикою колективний досвід попередніх поколінь. Це підтверджується даними психології та дидактики, які свідчать про можливість значного розширення пізнавальних здібностей студентів у процесі навчання. Принцип науковості тісно пов'язаний з вимогами доступності та зростаючої посильної складності процесу навчання. Це вимагає доцільного розумового та фізичного напруження суб'єктів діяльності, що за умови накладання кожного нового знання на існуючий конкретний досвід забезпечує постійний розвиток учасників пізнавального процесу.

7. Постійного зворотного зв'язку, співвіднесення мети й результатів. За використання технологічного підходу в навчальному процесі зворотний зв'язок здійснюється через моніторинг процесу й результатів навчання через проведення анкетувань, письмових опитувань, індивідуальних бесід, аналізу оцінок та виконаних робіт. Результати навчання можуть бути отримані в таких аспектах: відмітки учнів, морально-психологічний клімат у групі на заняттях, рівень

сформованості вмінь, характерний для даного предмету.

8. Свідомості та творчої активності учасників. Цей комплексний підхід вимагає створення умов для позитивного емоційного фону діяльності, колективного характеру праці, урахування індивідуальних особливостей учасників. Оптимальне співвідношення керування та свідомої творчої праці в процесі діяльності забезпечує узгоджене розуміння цілей, ролей, намірів та загальне підвищення ефективності діяльності. Складність і протиріччя даного принципу полягає в тому, як поєднувати активність, самостійність, ініціативність учасників навчального процесу та керування ним. Вирішення цієї проблеми має конкретний характер та здійснюється через особливості культури колективної взаємодії, етичні погляди та звички, сформовані в процесі спільної діяльності.

З урахуванням вищезазначених принципів, науковцями визначена низка вимог стосовно організації особистісно орієнтованого навчання в умовах технологічного підходу:

1. Актуалізація суб'єктного досвіду школярів.
2. Спілкування на уроці (монолог, діалог, полілог).
3. Форми роботи: фронтальна, індивідуальна, парна, групова, кооперативна.
4. Варіативність завдань репродуктивного, частково-пошукового, дослідницького, творчого характеру.
5. Урахування індивідуальних пізнавальних можливостей, темпу і стилю навчальної діяльності учнів.
6. Рівень диференціації домашніх завдань, можливість вибору.
7. Створення ситуації успіху на уроці.

3. Загальна характеристика сучасних навчальних технологій в системі початкового курсу мови і літератури

У сучасній дидактиці представлені найрізноманітніші технології. Але головним критерієм оцінки педагогічної технології є її ефективність.

Враховуючи те, що педагогічна технологія торкається тактики досягнення освітніх цілей, а основними в навчально-виховному процесі є такі елементи, як мета і спосіб її досягнення, розподілимо види загальнопедагогічних технологій, які мають широкі перспективи застосування в шкільному курсі української мови: *ігрові технології, інтерактивні технології навчання, технологія організації навчальної проектної діяльності, ТРВЗ-технології, технології розвитку критичного мислення, технології раннього та інтенсивного навчання.*

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавими й захоплюючими не тільки роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але й виступають як засіб спонукання, стимулювання до навчальної діяльності.

Цікавість світу гри робить емоційною монотонну діяльність запам'ятовування, повторення, закріплення або засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси й функції дитини. Іншою позитивною стороною гри є те, що вона сприяє використанню знань у новій ситуації. Таким чином, матеріал, що засвоюється учнями, проходить через своєрідну практику, вносить різноманітність та викликає інтерес до навчального процесу.

Ігри виховують самостійність, формують певні естетичні та світоглядні позиції, співробітництво, комунікабельність. Використання ігрових прийомів є особливо актуальним на початковому етапі навчання рідної мови. Завдяки грі знімається психологічне навантаження учнів, активізується їхня мовленнєва діяльність, підвищується емоційний тонус, підтримується інтерес до вивчення мови. Тим самим гра сприяє більш інтенсивному й легкому запам'ятовуванню складного граматичного матеріалу.

Результативними вважають уроки рідної мови та читання з використанням *інтерактивних технологій навчання*, які активізують процес особистісно-зорієнтованого навчання й унеможливають домінування одного учасника навчального процесу над іншим.

Під час використання інтерактивних технологій учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчально-виховного процесу. Вони спільно визначають мету та засоби діяльності, прогнозують результати навчання. Учитель виступає лише в ролі організатора процесу навчання, координатора роботи груп, фасилітатора дискусій тощо. Саме інтерактивні технології створюють атмосферу співробітництва, сприяють усебічному розвитку кожного зокрема.

Технологія організації навчальної проектної діяльності орієнтована на самостійну пошукову діяльність учнів. У процесі проектної діяльності дитина вчиться не тільки здобувати знання, а й тому, як їх засвоювати, застосовувати на практиці. Ця технологія є основою для реалізації гуманістичного підходу у навчанні, оскільки сприяє формуванню творчої особистості, діяльність якої спрямована на впровадження власних ідей, перетворення навколишнього середовища.

ТРВЗ-технологія (теорії розв'язання винахідницьких завдань) це універсальна організаційно-педагогічна та методична система, яка дозволяє поєднувати предметно-пізнавальну діяльність з методами активізації та розвитку мислення, а також творчого вирішення навчальних і соціальних завдань.

ТРВЗ-технологія ставить за мету формування сильного мислення в учнів, виховання творчої особистості, підготовленої до вирішення складних нестандартних завдань в різних галузях людської діяльності.

Технологія розвитку критичного мислення – це педагогічна система, спрямована на формування у школярів аналітичного мислення. Ця технологія має унікальний набір прийомів і технік, які дозволяють на уроці створювати ситуацію мислення. Матеріалом для такої ситуації можуть служити навчальні тексти, параграфи підручників, уривки наукових статей, художні твори, відеофільми.

Мета технології – навчити такого сприйняття навчального матеріалу, у процесі якого інформацію, яку отримує учень, можна розуміти, сприймати, порівняти з особистим досвідом і на її ґрунті формувати своє аналітичне судження. У процесі роботи за даною технологією учень опановує прийоми роботи з інформацією та активне використання їх у самостійній роботі.

До *технологій раннього та інтенсивного навчання* грамоти належать методики Г. Домана та М. Зайцева, які засновані на визнанні неабияких можливостей дитини в сприйманні та засвоєнні на чуттєвій основі знань про

навколишній світ. Створена сучасна теорія і широка практична програма раннього навчання дітей, зручна для застосування не лише в навчально-виховних закладах, а й у домашніх умовах.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

1. Значення ігрових технологій у навчанні молодших школярів.
2. Класифікація та особливості упровадження ігрових педагогічних технологій.
3. Застосовування ігрових технологій на уроках мови та читання.

Література

1. Вихованець І.Д. У світі граматики. –К.: Рад. школа, 1987.– 142 с.
2. Воробйова С. Дидактична гра в процесі навчання // Рід.школа. –2002. –№ 10. – С.46-48
3. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии – 1966.–№ 6. – С. 41-44.
4. Гамалій А.Т. Ігри та цікаві вправи з української мови для 1 класів. –К.: Рад школа, 1981. – 98 с.
5. Гоголь Н. Ігри на уроках читання як один із засобів естетичного виховання // Поч. школа. – 2000.– № 1. – С. 19-21.
6. Жуковська Р.И. Игра и ее педагогическое значение. – М.: Педагогіка, 1975.– 112 с.
7. Игры и упражнения в обучении шестилеток /Под ред. Седж Н.В.– М.: Просвещение, 1986. – 165 с.
8. Кларин М.В. Игра в учебном процессе// Сов.педагог. –1985.–№ 6. –С. 57-61.
9. Менджеричкая Д.В. Воспитателю о детской игре. – М.: Просвещение, 1983. – 89 с.
10. Нагай Л.Розвиток молодшого школяра в процесі ігрової діяльності // Поч. школа. – 1997.– № 6. –С.42-44.
11. Паскал Н Використання гри та ігрових ситуацій на уроках читання// Поч. школа. – 1997.– № 6. – С. 44-45.
12. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів – К.: Рад. шк., 1982. – 214 с.
13. Стріха А.Д., Гуревич А.Ю. Цікава граматики. – К.: Рад. школа, 1991. – 124 с.
14. Шульга Л. Ігрові методики та їх роль у моральному вихованні учнів молодшого шкільного віку // Рід.школа. –2002. – № 10. – С.48-51.

1. Значення ігрових технологій у навчанні молодших школярів

У сучасній педагогічній літературі можна знайти цікавий матеріал з приводу різних інноваційних технологій, про їх місце в педагогічному процесі, про роль і значення в ньому. Однак здивування викликає той факт, що серед великої кількості справді нових методик зустрічаються і досить традиційні такі, як ігрові.

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавою і захоплюючою не тільки роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але й буденні кроки з вивчення української мови і читання. Цікавість умовного світу гри робить позитивно емоційно забарвленою монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрової дії активізує всі психічні процеси і функції дитини.

Іншою позитивною стороною гри є те, що вона сприяє використанню знань у новій ситуації, таким чином засвоюваний учнями матеріал проходить через

своєрідну практику, вносить різноманітність і інтерес у навчальний процес.

Актуальність ігрової технології в даний час підвищується і через перенасиченість сучасного школяра інформацією. У всьому світі, і в Україні зокрема, розширюється предметно-інформаційне середовище. Телебачення, відео, радіо, комп'ютерні мережі останнім часом виливають на учнів величезний обсяг інформації. Актуальним завданням школи стає розвиток самостійної оцінки та відбору одержуваної інформації. Однією з форм навчання, що розвиває подібні вміння, є дидактична гра, що сприяє практичному використанню знань, отриманих на уроці і в позаурочний час.

Гра – це природна для дитини і гуманна форма навчання. Навчаючи за допомогою гри, ми вчимо дітей не так, як нам, дорослим, зручно дати навчальний матеріал, а як дітям зручно і природно його взяти.

Педагоги та психологи, побачивши в грі потужний потенціал для подолання кризових явищ в освіті, вже багато років успішно використовують її у своїй діяльності. Деякі країни навіть визначилися з напрямком: США, наприклад, «спеціалізується» на ігрових методиках навчання, Франція – на рольових іграх, в Ізраїлі взагалі педагоги без знання ігрових технологій не допускаються до роботи з дітьми.

Гра – перевірений і ефективний засіб навчання в початковій школі, але ні в якому разі не універсальний. Ще К.Д.Ушинський застерігав проти “забавляючої педагогіки”, підкреслюючи, що засобами гри значно легше навчити дитину читати й писати, але серйозна навчальна праця потребує від дитини такої ж серйозної, копіткої і зосередженої роботи.

Дидактичні ігри – це пошук і відкриття, високе емоційне піднесення, захоплення, радість. Учені довели, що коли дитина виконує розумову діяльність із захопленням, вона не зазнає перевантаження навіть при затраті на виконання завдань досить значного часу. І навпаки, дитина швидко втомлюється, якщо виконує легкі, але одноманітні вправи, бо в цьому процесі не беруть участі позитивні інтелектуальні емоції (задоволення, радість, здивування).

Дидактична гра – це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку. Під час гри в учня виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взятую на себе роль. Система дій у грі виступає як мета пізнання і стає безпосереднім змістом свідомості школяра.

Під час використання на уроці елементів гри в класі створюється атмосфера доброзичливості, бадьорого настрою, виникає бажання вчитися.

2. Класифікація та особливості проведення ігрових педагогічних технологій

На відміну від ігор взагалі педагогічна гра має суттєвою ознакою – наявністю чітко поставленої мети навчання і відповідного їй педагогічного результату, які можуть бути обґрунтовані, виділені в ясному вигляді й характеризуються навчально-пізнавальною спрямованістю.